

ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ ΚΥΝΗΓΟ ΣΤΟΝ ΗΟΜΟ Χ: ΕΠΑΝΕΞΕΤΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΦΥΣΗ (του Steve Best)

«Οι πρωτοπόροι του κυνηγιού και της κρεοφαγίας αδυνατούν να αντιληφθούν πως αυτό που ήταν κάποτε ένας απαραίτητος μηχανισμός επιβίωσης και λειτουργική συμπεριφορά, είναι τώρα – βάζοντας στην άκρη την αμφισβητούμενη εξαίρεση κάθε σπάνιου προϊστορικού πολιτισμού που έχει απομείνει – μια αχρείαστη, άδικη, εθιστική, καταστροφική για την υγεία, ολέθρια για το περιβάλλον, δυσλειτουργική

συμπεριφορά και κοινωνική πρακτική.»

Στις μυριάδες ιστορίες τους, οι «επιστημονικές» αφηγήσεις της ανθρώπινης εξέλιξης έχουν συσσωρεύσει ένα τόνο ιδεολογικών αποσκευών. Τα ζητήματα της ανθρώπινης προέλευσης συχνά έχουν τις ρίζες στους στη φαντασία αντί για την πραγματικότητα και πολλά εκκολάφτηκαν πριν τις πρόσφατες αρχαιολογικές και επιστημονικές σημαντικές ανακαλύψεις.

Λίγα μοντέλα είναι τόσο κυρίαρχα όσο η ιστορία του «Ανθρώπου Κυνηγού». Αυτή η θεωρία της εξέλιξης και της ανθρώπινης φύσης υποστηρίζει ότι τα ανθρώπινα πλάσματα: (1) είναι από τη φύση τους σαρκοφάγα. (2) ήταν πάντα κυνηγοί. και (3) είναι εγγενώς βίαια και επιθετικά. Όχι μόνο επικράτησαν στην επιστήμη, αυτές οι υποθέσεις διαδόθηκαν στον πολιτισμό και την καθημερινή ζωή,

όπου διαμόρφωσαν ανθρωποκεντρικές κοσμοθεωρίες και κατακάθισαν στην «κοινή λογική». Ακόμα κάθε στοιχείο στο μοντέλο του Ανθρώπου Κυνηγού είναι ένα αποκύημα της φαντασίας και ένας μύθος, από το οποίο πηγάζουν και διαιωνίζονται οι λανθασμένες αντιλήψεις της ανθρώπινης ταυτότητας. Η επικρατούσα έννοια της «ανθρώπινης φύσης» δεν έχει καμία βάση στην ιστορική πραγματικότητα και είναι στην πραγματικότητα μια κοινωνική κατασκευή με επιπτώσεις και συνέπειες που προκαλούν προβλήματα.

Σαφώς, αυτοί οι τρεις ισχυρισμοί στηρίζουν και υποστηρίζουν ο ένας τον άλλον. Εάν οι άνθρωποι είναι από τη φύση τους σαρκοφάγοι, πρέπει να κυνηγήσουν για να επιζήσουν· από τη στιγμή που το κυνήγι, επιπλέον, είναι αδύνατο χωρίς τη δολοφονία, οι βίαιες συμπεριφορές αποτελούν τη βάση της κοινωνικής ζωής. Το να πούμε ότι οι άνθρωποι είναι από τη φύση τους σαρκοφάγοι, σημαίνει πως δηλώνουμε ότι από το ανθρωποειδές ξεκίνημά μας 5-8 εκατομμύρια χρόνια πριν, τρώγαμε μια βασισμένη στο κρέας διατροφή και σκοτώναμε ζώα για να ικανοποιήσουμε τους πόθους μας για σάρκα και αίμα. Αλλά κάνει επίσης μια ισχυρότερη αξίωση ότι η ανθρώπινη φυσιολογία απαιτεί το κρέας και δεν μπορεί να ακμάσει ή να λειτουργήσει κατάλληλα με μια χορτοφαγική διατροφή. Η κατανάλωση κρέατος είναι αρχέγονη, φυσική, καλή και απαραίτητη. Κατά συνέπεια, οι άνθρωποι δεν μπορούν και δεν πρέπει να ζήσουν χωρίς τη δολοφονία ζώων, και η βία είναι εγγενώς και αναπόφευκτα ένα μέρος της ύπαρξής τους. Οι φυσικοί σαρκοφάγοι γεννιούνται επομένως για να κυνηγήσουν και να σκοτώσουν· είναι βίαιοι όχι μόνο απέναντι στα ζώα αλλά και ο ένας απέναντι στον άλλον: η σαρκοφαγία είναι η το προπατορικό μας αμάρτημα.

Ο Άνθρωπος Κυνηγός έχει επηρεάσει πολλές απόψεις για τη βιολογική βάση και εξέλιξη της βίας στη ανθρώπινη ζωή. Αυτές είναι αυθαίρετες αξιώσεις που έχουν τις ρίζες τους στις σπισιστικές, σαρκοφαγικές και πατριαρχικές προκαταλήψεις, και θα τις διαλύσουμε ανά μία την κάθε φορά.

Σαρκοφαγία

Το γεγονός ότι οι πρώτοι ανθρωποειδείς πρόγονοί μας έτρωγαν εν μέρει σάρκες ζώων σε καμία περίπτωση δεν σημαίνει ότι ήταν «σαρκοφάγοι». Οι australopithecine πρόγονοί μας ήταν παμφάγοι καιροσκόποι που έτρωγαν οτιδήποτε μπορούσαν, μια διατροφή που αποτελούταν κατά ένα μεγάλο μέρος από τα φρούτα, καρύδια, σπόρους, φυτά και οποιαδήποτε αποφάγια σάρκας μπορούσαν να βρουν. Για τουλάχιστον τρία εκατομμύρια χρόνια, διατήρησαν αυτή τη διατροφή και το λίγο κρέας που καταλάμβαναν προερχόταν από κουφάρια ή έντομα, αλλά όχι από κυνήγι. Τα σαγόνια, οι μικροί κοπτήρες και κυνόδοντες και οι αμβλείς και επίπεδοι τραπεζίτες των australopithecine μετά βίας ταίριαζαν για το κόψιμο, το σκίσιμο και το μάσημα του κρέατος.

Σύμφωνα με πολλούς θεωρητικούς, εντούτοις, μόλις προέκυψε το γένος Homo πριν από περισσότερο από δύο εκατομμύρια χρόνια, και μαζί με αυτό τα πρώτα πρωτόγονα εργαλεία, η διατροφή των ανθρωποειδών άλλαξε. Εκτιμώντας ότι το δέκα τοις εκατό της παρεχόμενης τροφής των australopithecine ήταν κρέας, αυτός ο αριθμός διπλασιάστηκε για τον Homo erectus, το πρώτο είδος ανθρωποειδών που σκέφτηκε να κυνηγήσει ζώα ενεργά. Στη στροφή από πτωματοφάγος σε κυνηγό, πολλοί υποστηρίζουν, ο Homo erectus καθιέρωσε ένα δραματικό νέο τρόπο ζωής κατά τον οποίο η ανθρώπινη επιβίωση εξασφαλιζόταν όχι από οτιδήποτε παρείχε το περιβάλλον, αλλά αντίθετα εξασφάλιζε ενεργά τη συντήρησή του κυνηγώντας ζώα. Η διατροφή του Homo erectus ήταν πολύ πιο ευπροσάρμοστη από των άλλων ανθρωποειδών, δεδομένου ότι ο Homo erectus μπορούσε ελεύθερα να κινηθεί σχεδόν ανεξάρτητος από την παροχή τροφίμων οποιουδήποτε συγκεκριμένου μέρους, και έτσι να αρχίσει μια δυναμική έξοδο από την Αφρική σε άλλες ηπείρους.

Για πολλούς ανθρωπολογικούς διερμηνείς, το κρέας ήταν όχι μόνο ένα βασικό μέρος της διατροφής του Homo erectus δύο εκατομμύρια χρόνια πριν, ήταν και ένα κρίσιμο ερέθισμα στον ανθρώπινο εγκέφαλο και στην εξέλιξη της κοινωνίας. Στο Ape Man: The History of Human Evolution, ο Robin McKie γράφει: «Το κρέας... μας κατέστησε έξυπνους. Εύκολο στην αφομοίωση και

πλούσιο σε ενέργεια, το κρέας παρείχε τους ζωτικής σημασίας πόρους που οι επεκταμένοι εγκέφαλοί μας απαιτούσαν... Η νέα διατροφή παρείχε στις μητέρες υψηλή ποιότητα για τους εγκεφάλους των αναπτυσσόμενων μωρών τους, και παρείχε μια συνεχόμενη συντήρηση στη νευρολογία τους καθώς εκείνα τα νήπια μεγάλωναν. Και όχι μόνο το κρέας, αλλά και το λίπος και ο μυελός των οστών – εύκολα αφομοιώσιμα, πλούσια σε ενέργεια τρόφιμα που επέτρεψαν την εξέλιξη των μικρότερων στομαχιών τα οποία στη συνέχεια αποθήκευαν εσωτερική ενέργεια... Αρχίσαμε να τρώμε κρέας, γίναμε εξυπνότεροι και σκεφτήκαμε εξυπνότερους τρόπους για να προμηθευτούμε περισσότερο κρέας.» Καθώς το κυνήγι απαιτούσε νοημοσύνη, μυστικότητα, επικοινωνία και συνεργασία, προκάλεσε την ανάπτυξη μιας πιο σύνθετης κοινωνικής ζωής.

Ιδού πώς οι πατριαρχικές σαρκοφαγικές φαντασίες προβάλλονται από το παρόν στην προϊστορία. Δεν υπάρχει κανένα στοιχείο που να συνδέει την κατανάλωση κρέατος και την ποιοτική πρόοδο της κοινωνικής ζωής και του ανθρώπινου εγκεφάλου. Επιπλέον, η συλλογή ή η παραγωγή οποιασδήποτε πηγής φυτικής τροφής σίγουρα απαιτούσε όση συνεργασία απαιτούσε το κυνήγι και λογικά θα έφερνε σχεδόν το ίδιο εξελικτικό αποτέλεσμα. Πράγματι, ενώ το κυνήγι είναι πλασιωμένο σαν μια αποκλειστικά ανδρική δραστηριότητα, η συλλογή φυτών περιλάμβανε τη συνεργασία ανδρών και γυναικών και έτσι – ως μια πρακτική δραστηριότητα – πρέπει να ήταν μεγαλύτερος καταλύτης στην κοινωνική συνεργασία και στην ανάπτυξη του εγκεφάλου από το κυνήγι.

Η αξίωση ότι τα ανθρώπινα πλάσματα είναι φυσικοί σαρκοφάγοι που αναπτύσσονται τρώγοντας κρέας, αποδεικνύεται αβάσιμη από βουνά επιστημονικών ενδείξεων και καθημερινής εμπειρίας στους σύγχρονους πληθυσμούς που μαστίζονται από καρδιακές παθήσεις, καρκίνο, εμφράγματα, παχυσαρκία, οστεοπόρωση και άλλες ασθένειες. Ένα σαρωτικό σώμα επιστημονικών στοιχείων καταδεικνύει ότι το ζωικό λίπος προκαλεί διαδικασίες ασθενειών στο ανθρώπινο σώμα, όπως ο καρκίνος και ο προστάτης του μαστού, οι καρδιακές παθήσεις, ο διαβήτης και τα εμφράγματα.

Οι σαρκοφάγοι είναι πολλές φορές πιθανότερο να πέσουν θύμα αυτών των ασθενειών, μαζί με την παχυσαρκία, από τους χορτοφάγους και τους βίγκανς. Κανένα αληθινά σαρκοφάγο ζώο δεν πεθαίνει από το λίπος και την πρωτεΐνη ενός άλλου ζώου. Η ανθρώπινη φυσιολογία είναι ριζοσπαστικά διαφορετική από αυτή των *bona fide* σαρκοφάγων όπως οι τίγρεις και οι ύαινες. Οι άνθρωποι στερούνται τα δόντια, το σάλιο και τα χωνευτικά συστήματα που είναι απαραίτητα για να φάνε και να αφομοιώσουν το κρέας αποτελεσματικά.

Ακόμα κι αν οι άνθρωποι είναι σαρκοφάγοι και δολοφόνοι καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορία τους, ακόμα κι αν η κατανάλωση κρέατος ήταν κρίσιμη για τη διέγερση του ανθρώπινου εγκεφάλου και την κοινωνική εξέλιξη, αυτό δεν συνεπάγεται ότι ένας σαρκοφαγικός τρόπος ύπαρξης συνεχίζει να είναι ένας υγιεινός τρόπος ζωής, μια ηθική διατροφή, ή ένα θετικό διεγερτικό της κοινωνικής εξέλιξης. Οι εκκλήσεις στην παράδοση λαμβάνουν πάντα ως δεδομένο το ζήτημα εάν η παράδοση είναι ή όχι έγκυρη και βιώσιμη, θεωρώντας πως πρέπει να διαιωνιστεί παρά να τελειώσει.

Η περιχαράκωση των σαρκοφαγικών τρόπων ζωής καθιστά δύσκολη την αλλαγή, σίγουρα, αλλά όχι αδύνατη και όχι ανεπιθύμητη. Επειδή η έντονη προπαγάνδα των σύγχρονων βιομηχανιών κρέατος και γαλακτοκομικών οδηγεί την όρεξη των καταναλωτών σε εκπληκτικά υψηλά επίπεδα σε παγκόσμια κλίμακα, τον τελευταίο αιώνα το παμφάγο ανθρωποειδές έχει μεταλλαχθεί σε ένα εκτομορφικό σαρκοφάγο. Οι πρωτοπόροι του κυνηγιού και της κρεοφαγίας αδυνατούν να αντιληφθούν πως αυτό που ήταν κάποτε ένας απαραίτητος μηχανισμός επιβίωσης και λειτουργική συμπεριφορά, είναι τώρα – βάζοντας στην άκρη την αμφισβητούμενη εξαίρεση κάθε σπάνιου προϊστορικού πολιτισμού που έχει απομείνει – μια αχρείαστη, άδικη, εθιστική, καταστροφική για την υγεία, ολέθρια για το περιβάλλον, δυσλειτουργική συμπεριφορά και κοινωνική πρακτική.

Οποιαδήποτε μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα και διέγερση του εγκεφάλου η κατανάλωση κρέατος μπορεί κάποτε να προκάλεσε (μια

πρόταση αμφίβολη), το κυνήγι και η κατανάλωση κρέατος προίκισαν επίσης τα είδη Homo με τεχνολογίες για να κατασφάξουν το ένα το άλλο, για να εξολοθρεύσουν αμέτρητα άλλα είδη ζώων και για να αποικίσουν τον πλανήτη. Οπλισμένοι με λόγχες, μαχαίρια, ξίφη, πυροβόλα όπλα, λεπίδες και πιρούνια, ο Homo sapiens – όχι πλέον ένα τρωτό θήραμα – έγινε το ισχυρότερο αρπακτικό ζώο στον πλανήτη και ένα συντελεστής της μαζικής εξάλειψης. Από την πτωματοφαγία και το κυνήγι μέχρι την εργοστασιακή κτηνοτροφία και την ανέγερση του Παγκόσμιου Πολιτισμού Κρέατος στα απομεινάρια των αρχαίων τροπικών δασών, οι κοινωνικά κατασκευασμένες σαρκοφαγικές ορέξεις των ανθρώπων έχουν γίνει μια κινητήρια δύναμη της κοινωνικής και οικολογικής κρίσης.

Κυνήγι

Οι ανθρωποειδείς πρόγονοί μας εξασφάλιζαν το κρέας τους πρωτίστως μέσω της πτωματοφαγίας, όχι μέσω του κυνηγιού, και επομένως ήταν εξαρτημένοι από τις προσπάθειες άλλων ειδών. Σε αντίθεση στο δόγμα δολοφόνος-σαρκοφάγος, το βιβλίο των Donna Hart και Robert Sussman, *Man the Hunted*, υπογραμμίζουν ότι οι πρόγονοί μας ήταν θήραμα πολύ περισσότερο από όσο ήταν κυνηγοί και αυτή η ευπάθεια προκάλεσε την εξέλιξη της νοημοσύνης.

Οι ενήλικοι ήταν μόνο 1-1,5 μέτρο σε ύψος, ζύγιζαν 30-45 κιλά, είχαν μικρά δόντια και καθόλου νύχια, και στερούνταν εργαλείων ή όπλων. Είτε κοιμώμενοι σε σπηλιές είτε περπατώντας μέσα στις σαβάνες, τα ανθρωποειδή ήταν συνεχώς τρωτά στην επίθεση από μέγα-αρπακτικά ζώα όπως οι ύαινες, οι γάτες με κοφτερά δόντια, τα ερπετά και τα αρπακτικά πτηνά που τακτικά δειπνούσαν τους ανθρωποειδείς και τα άλλα πρωτεύοντα. Μειονεκτώντας αριθμητικά, πιο αργοί και πιο αδύνατοι από τα άγρια κτήνη που τους κυνηγούσαν, έπρεπε να ενωθούν, να είναι ευπροσάρμοστοι, να επικοινωνήσουν με ήχους, να φρουρήσουν τις περιοχές ύπνου και γενικά να είναι έξυπνοι και ευφυείς. Η θέση των ανθρωποειδών ως οι κυνηγημένοι αντί ως οι κυνηγοί, καταστρέφει την εικόνα των ισχυρών ανθρωποειδών στην κορυφή της τροφικής αλυσίδας και υπογραμμίζει επίσης μια βασική δυναμική στην

ανθρώπινη εξέλιξη, περιλαμβάνοντας μια συνεξέλιξη μεταξύ των ανθρώπων (ως θήραμα) και των ισχυρών σαρκοφάγων ζώων (ως αρπακτικά ζώα).

Κατά συνέπεια, η αναγκαστική απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων και ευφυών για να αποφύγουν να φαγωθούν από θανάσιμα αρπακτικά ζώα, όχι η κατανάλωση της σάρκα τους, υποκίνησε την αύξηση της κοινωνικής πολυπλοκότητας και του εγκεφάλου των ανθρωποειδών. Οι αποδείξεις των πρώτων πέτρινων εργαλείων τα χρονολογούν 2,3 εκατομμύρια χρόνια πριν· τα πιο πρόωρα ανθρώπινα απολιθώματα χρονολογούνται τουλάχιστον επτά εκατομμύρια χρόνια πριν. Κατά συνέπεια, οι πρόγονοί μας περπάτησαν περίπου πέντε εκατομμύρια χρόνια πριν εφεύρουν τα εργαλεία. Δεδομένου ότι δεν υπάρχει κανένα καλό στοιχείο σχετικά με το ότι οι πρόγονοί μας χρησιμοποίησαν την φωτιά μέχρι πριν από 800.000 χρόνια, και τα «πρώτα σαφή στοιχεία του μεγάλης κλίμακας, συστηματικού κυνηγιού... που είναι διαθέσιμα από παλαιοαρχαιολογικούς χώρους είναι μόνο 60.000-80.000 χρονών», οι Hart και Sussman καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι «η κατανάλωση κρέατος δεν θα μπορούσε να είναι ο κύριος ή ο μόνος καταλύτης στο ποιοτικό άλμα προς την ανθρωπότητα».

Εάν, όπως οι Hart και Sussman υποστηρίζουν, το κυνήγι σε μεγάλη κλίμακα δεν αρχίζει πριν από 60.000-80.000 χρόνια, αυτή η πτυχή της ανθρώπινης συμπεριφοράς έχει λάβει αλλόκοτα υπερβολική έμφαση. Είναι ένα παράξενο είδος «κυνηγιού» που έχει κυνηγήσει μόνο κατά τη διάρκεια ενός μικρού μέρους της ύπαρξής του, το οποίο σκότωνε συνήθως έντομα και μικρά ζώα, το οποίο περισσότερο έτρωγε πτώματα παρά σκότωνε, και που – μέχρι πολύ πρόσφατα στα Δυτικά έθνη – λάμβανε το κύριο τμήμα των θερμίδων του από φυτικά τρόφιμα. Όπως η Jared Diamond γράφει στο *The Third Chimpanzee*, «Οι μελέτες των σύγχρονων κυνηγών-συλλεκτών με πολύ πιο αποτελεσματικά όπλα από αυτά του πρόωρου *Homo sapiens* δείχνουν ότι οι περισσότερες από τις θερμίδες που καταναλώνει μια οικογένεια προέρχονται από φυτικά τρόφιμα που έχουν μαζευτεί από γυναίκες. Οι άντρες πιάνουν κουνέλια και άλλα μικρά ζώα που δεν αναφέρονται ποτέ στις ηρωικές ιστορίες

γύρω από τη φωτιά... Μαντεύω πως το κυνήγι των μεγάλων ζώων συνέβαλλε μόνο ελάχιστα στην παροχή της τροφής μας και αυτό αφού είχαμε εξελίξει πλήρως σύγχρονη ανατομία και συμπεριφορά. Για το μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας μας δεν ήμαστε κραταιοί κυνηγοί αλλά ειδικευμένοι χιμπατζήδες, που χρησιμοποιούν πέτρινα εργαλεία για να αποκτήσουν και να προετοιμάσουν φυτικές τροφές και μικρά ζώα.»

Σαφώς, ο Άνθρωπος Κυνηγός είναι ένα πατριαρχικό κατασκεύασμα που διογκώνει το ρόλο που παίζανε οι άντρες στην κοινωνική αναπαραγωγή και ελαχιστοποιεί τις συνεισφορές των γυναικών. Παρατηρώντας τους χιμπατζήδες, οι φεμινίστριες έχουν διακρίνει ότι τα περισσότερα τρόφιμα αποκτώνται με τη συλλογή, όχι με το κυνήγι. Η ανάλυση των σύγχρονων ανθρώπινων πολιτισμών κυνηγών-συλλεκτών δείχνει ότι τα εργαλεία χρησιμοποιούνται επίσης κυρίως για συλλογή (φυτών, αυγών, μικρών εντόμων και ζώων) όχι για κυνήγι, ότι τα περισσότερα από τα εργαλεία φτιάχνονται και χρησιμοποιούνται από γυναίκες, και ότι οι γυναίκες συλλέγουν το 60-90% της τροφής. Κατά συνέπεια, μια πολύ πιο ακριβής άποψη της πρόωρης ανθρώπινης ιστορίας θα επέλεγε όχι τον Άνδρα Κυνηγό αλλά μάλλον τη Γυναίκα Συλλέκτη, γιατί στις πρώτες κοινωνίες οι γυναίκες διαδραματίζουν σημαντικότερο ρόλο στη σίτιση των οικογενειών, στην κοινωνικοποίηση των νεαρών ατόμων και στην απόκτηση και στο μοίρασμα της γνώσης που μεταβιβάζεται στις επόμενες γενεές.

Δολοφονίες

Η θλιβερή μυθολογία που συνδέει τη σαρκοφαγία, το κυνήγι και τη βία εκκολάφτηκε σε μεγάλο βαθμό από τον αρχαιολόγο Raymond Dart. Εξετάζοντας τις τρύπες και τα κοιλώματα στα κρανία των australopithecine, ο Dart κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι πρόγονοί μας όχι μόνο κυνηγούσαν και σκότωναν θηράματα, αλλά και δολοφονούσαν το ένα το άλλο χρησιμοποιώντας τα κόκαλα των ζώων ως ρόπαλα και όπλα. Στη δεκαετία του '60, ο Robert Ardrey διέδωσε τη θεωρία του Dart σε διάφορα βιβλία που είχαν επίδραση στο κοινό και στην επιστημονική κοινότητα ομοίως. Ακολουθώντας τη θέση του Dart, ο Ardrey θεωρεί ότι «ο άνθρωπος

είναι ένας κυνηγός του οποίου το φυσικό ένστικτο είναι να σκοτώνει με ένα όπλο». Οι δολοφονίες διέγειραν την ανάπτυξη των μεγάλων εγκεφάλων, και ο πόλεμος και ο επεκτατισμός έχουν οδηγήσει σε μεγάλα επιτεύγματα του Δυτικού ανθρώπου.

Στα μέσα της δεκαετίας του '70, παρ' όλα αυτά, ένας Νοτιοαφρικανός ειδικός στα απολιθώματα, ο C.K. Brain, αντέκρουσε τη θεωρία του δολοφόνου πιθηκανθρώπου μέσα από τη σχολαστική έρευνα και την κοινή λογική. Συνειδητοποίησε ότι τα κόκαλα που ερμηνεύθηκαν ως θανατηφόρα όπλα που χειρίστηκαν οι australopithecine ήταν στην πραγματικότητα κομμάτια ανθρωποειδών και άλλων πρωτευόντων που από τίγρεις και ύαινες. Ο Brain εξέτασε τα σημάδια και τις εγκοπές στα κρανία μπαμπουίνων και australopithecine και είδαν ότι ταυτίζονταν όχι με όπλα που χρησιμοποιήθηκαν από ανθρωποειδή, αλλά μάλλον με δαγκώματα από κυνηγούς όπως οι λεοπαρδάλεις και οι ύαινες, οι οποίοι έσυραν το θήραμά τους σε κάποια σπηλιά. Ο Dart μπέρδεψε την αιτία και το αποτέλεσμα: τα ανθρωποειδή ήταν τα γεύματα – όχι οι γευματίζοντες.

Οι κριτικές του Brain άρχισαν τη μετατόπιση της ανθρωπολογίας μακριά από τη θεωρία του Dart, αλλά η άποψη του πιθήκου-δολοφόνου ενέμεινε σε πολλά τεταρτημόρια της επιστήμης και σίγουρα στη δημοφιλή φαντασία. Στην κορυφή του αρχικού λάθους του Dart, γράφτηκαν επιμελημένες αναλήθειες για τον επιθετικό, επεκτατικό, αιμοδιψή ανθρώπινο τύπο του οποίου η αληθινή κτηνώδης φύση σιγοβράζει κάτω από τον επίχρισμα του «πολιτισμού» και της ηθικής. Αναγκασμένοι να κυνηγήσουν και να σκοτώσουν σε όλη την ιστορία τους, συνεχίζει το επιχείρημα, οι άνθρωποι έχουν μια βίαιη φύση που μπορεί να εκραγεί οποιαδήποτε στιγμή, και είναι ελάχιστα καθυποταγμένη από την ηθική και το νόμο.

Στο βιβλίο του, *Primates and Philosophers*, ο Frans de Waal διαλύει το «επιχρισμένο» μοντέλο του πολιτισμού, το οποίο βλέπει τη ζωικότητα ως εγγενώς βίαιη και βάνουση, έτσι ώστε ο πολιτισμός επιτυγχάνει μόνο μέχρι το σημείο που την καλύπτει, τη συγκρατεί και δημιουργεί ένα αραχνούφαντο και εύθραυστο

εμπόδιο μεταξύ των πρωτευόντων και των ανθρώπων. Η ηθική είναι μια «λεπτή επικάλυψη σε μια ειδιάλλως άσχημη φύση». Είμαστε «κακοί» όταν ολισθαίνουμε στη «φύση» και «καλοί» όταν την αποτρέπουμε. Το μοντέλο της επίχρισης δεσμεύει δύο σοβαρά λάθη: (1) αρνείται τη συνοχή μεταξύ ζώου και ανθρώπου· και (2) δίνει μια μονοδιάστατη άποψη της ζωικής συμπεριφοράς ως εγωιστική και βίαια, αγνοώντας εντελώς την ενσυναισθητική και συνεταιριστική πλευρά της συμπεριφοράς των πρωτευόντων.

Homo διφορούμενους

Ενώ οι απεικονίσεις των ανθρώπων ως εκ φύσεως γεννημένοι σαρκοφάγοι, κυνηγοί και δολοφόνοι ήταν ιδιαίτερα διαστρεβλωμένες, τους τελευταίους δύο αιώνες ο Δυτικός πολιτισμός και η ανθρωπολογία εκκολάπτουν έναν ακόμα μύθο. Απορρίπτοντας την άποψη του Thomas Hobbes για τα ανθρώπινα πλάσματα ως εγγενώς βίαια και πολεμοχαρή, πολλοί θεωρητικοί κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών γύρισαν στο αντίθετο ακραίο και αγκάλιασαν το όραμα του Jean Jacques Rousseau του «ευγενούς αγρίου» και της ειρηνικής φύσης των προμορφωμένων πολιτισμών (πριν από την εμφάνιση των γεωργικών κοινωνιών δέκα χιλιάδες χρόνια πριν). Όπως συζητιέται στο *War Before Civilization* του Lawrence Kelley, παρ' όλα αυτά, μια συντριπτική ποσότητα στοιχείων δείχνει ότι ο πόλεμος, η δολοφονία και οι σφαγές κυριαρχούσαν σε όλη την προϊστορία, έτσι ώστε η βία ήταν πραγματικά πιο συχνή και πιο θανατηφόρα στις μη κρατικές απ' ό,τι στις κρατικές κοινωνίες, ειδικά στα σύγχρονα έθνη που θεωρούμε ως τα πιο βίαια στην ιστορία.

Η αλήθεια της ανθρώπινης φύσης είναι κάπου μεταξύ της άποψης του Hobbes για τους ανθρώπους ως εγγενώς κακόβουλων μέσω της καταναγκαστικής κοινωνικής αρχής και της πεποίθησης του Rousseau για τους ανθρώπους ως έμφυτα καλούς αλλά εξαχρειωμένους από την κοινωνία. Ακριβώς το ίδιο είδος που παρήγαγε τις τοιχογραφίες στις σπηλιές του Λασκώ, τον Παρθενώνα, τον Άμλετ, τη Σιξτίνα Καπέλα και την Ηρωική Συμφωνία λειτούργησαν επίσης τους φούρνους του Νταχάου, πέταξαν ατομικά όπλα σε πληθυσμούς πολιτών στην Ιαπωνία και

λίπαναν τα πεδία θανάτου της Καμπότζης με κόκαλα και αίμα. Σαν Homo διφορούμενους, είμαστε ένα διπρόσωπο είδος ικανό για ειρήνη και για εχθροπραξία, για αγάπη και για έχθρα, για το καλό και το κακό, για συμπόνοια και περιφρόνηση και για δημιουργικότητα και καταστροφή.

Πρέπει να αναγνωρίσουμε τη σκοτεινή πλευρά και τις βίαιες τάσεις της ανθρώπινης φύσης χωρίς να ολισθήσουμε στην απαισιοδοξία και την αιτιοκρατία. Πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι η ανθρώπινη βία είναι επικρατέστερη από όσο πιστευόταν, αλλά και ότι οι ειρηνικοί πολιτισμοί έχουν υπάρξει και ότι οι ιεραρχικές κοινωνίες διαδίδουν αμετάβλητα τη βία, τις εχθροπραξίες και την οικολογική καταστροφή. Χρειαζόμαστε μια ειλικρινή αξιολόγηση της ανθρώπινης φύσης, της κοινωνικής ιστορίας και της βαρύτητας της τρέχουσας κοινωνικής και οικολογικής κρίσης, ενώ επίσης οραματιζόμαστε εναλλακτικές ηθικές και εναλλακτικά κοινωνικά όργανα. Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι τα γνωρίσματα που είναι «φυσικά» δεν είναι αμετάβλητα, ούτε είναι κακά (π.χ., αμοιβαίος αλτρουισμός στα πρωτεύοντα). Μόλις αντιληφθούμε ότι ο ίδιος ο πολιτισμός είναι ένα προϊόν της φύσης, ότι οι ικανότητές μας για γλώσσα, σκέψη και ηθική πηγάζουν από τις δυνατότητες και τη δυναμική που είναι έμφυτες στην εξέλιξη και ότι τα γονίδια απαιτούν τα κατάλληλα περιβάλλοντα για να εκφραστούν, ο άκαμπτος τοίχος μεταξύ της βιολογίας και του πολιτισμού σπάει σε κομμάτια. Δεν είναι φύση εναντίον φύσης, αλλά αντίθετα φύση μέσω φύσης.

Δεν είμαστε απείρως πλαστικοί, εύκαμπτοι και εύπλαστοι, αλλά ούτε είμαστε άκαμπτοι εξαιτίας της βιολογικής μας σύνθεσης. Όλα επιστρέφουν στη βασική αλλά κρίσιμη διάκριση ανάμεσα στο να επηρεαζόμαστε από τα γονίδια και να ελεγχόμαστε από αυτά· τα γονίδια μας διαμορφώνουν σε ένα ευρύτερο κοινωνικό, πολιτιστικό και ψυχολογικό πλαίσιο, το οποίο πλαίσιο με τη σειρά του διαμορφώνει τα γονίδια. Εάν έχουμε την ικανότητα να αλλάξουμε μέσω της εκμάθησης και της εκπαίδευσης, όπως έχει καταδειχθεί αμέτρητες φορές στην ιστορία της ανθρωπότητας, τότε εμείς δεν καθοριζόμαστε μονάχα από τη βιολογική φύση και

τη γενετική μας σύνθεση, και οι πολιτιστικές μας πρακτικές και η κοινωνικοποίησή μας παίζουν έναν σημαντικό, εάν όχι αποφασιστικό ρόλο, στο ποιοι είμαστε και γινόμαστε. Αυτό αφήνει την πόρτα ορθάνοιχτη για την εκπαίδευση, την ηθική εξέλιξη και την προοδευτική κοινωνική αλλαγή.

Πηγή: Αντισπισιστική Δράση, antispe.squat.gr